

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

KREITI YA 12

SEPEDI LELEMETLALELETŠO LA BOBEDI (SAL)

LEPHEPHE LA BOBEDI (P2)

DIBATSELA 2014

MEMORANTAMO

MEPUTSO: 80

Palomoka ya matlakala a memorantamo ke 8.

ELA HLOKO:

- Diriša rubriki ye ge o swaya ditaodišo (Lephephe la 2, KAROLO YA A).
- Meputso ya 0–40 e arotšwe ka magato a MAHLANO a ditlhalošo.
- Mo go diteng le peakanyo le magato a tlhalošo a mabedi a godimo (bokgoni bja go ikgetha le bokgoni bja maemo) le lengwe le le lengwe le arotšwe ka dikarolwana tše pedi, e lego legato la godimo le la fase go lebeletšwe kabo ya meputso le ditlhalošo.

RUBRIKI YA GO SWAYA DITAODIŠO TŠA SEPEDI LELEMETLALELETŠO LA BOBEDI [MEPUTSO YE 40]

Dinyakwa		Bokgoni bja go ikgetha	Bokgoni bja maemo	Bokgoni bja magareng	Bokgoni bja motheo	Ga go bokgoni
DITENG LE PEAKANYO (Go araba dipotšišo) Tatelano ya dikgopolo ge go dirwa peakanyo Temogo ya morero, baamogedi ba tshedimošo le dikamano	Legato la godimo	22–24	18	12–16	7–11	0–6
		-Bokgoni bja go araba potšišo ke bja maemo a godimodimo -Dikgopolo tše bohlale tša go tšwa mahlalagading -Bokgoni bja maemo a godimo bja go beakanya le go tlemaganya dikgopolo go akaretšwa matseno, mmele le mafetšo	-Potšišo e arabilwe gabotsebotse -Dikgopolo di kgahliša kudu ebile di sepelelana le hlogo/sererwa -Peakanyo le tlemagano ya dikgopolo ke tše botsebotse go akaretšwa matseno, mmele le mafetšo	-Karabo e a kgotsofatša -Dikgopolo di tlemagane ebile di a kgodiša -Peakanyo le tlemagano ya dikgopolo ke tše kaone go akaretšwa matseno, mmele le mafetšo	-Tlemagano ya dikgopolo ga se ya maleba -Dikgopolo ga di tšwelele gabotse ebile ga di bontšhe boitlhamelo -Tatelano le tlemagano ya dikgopolo di tšwelela gannyane	-Molekwa o tšwele tseleng kudukudu -Dikgopolo di hlakahlakane ebile ga di nepiše -Dikgopolo ga di nepiše hlogo ebile di a ipoletša -Ga go tatelano le tlemagano ya dikgopolo
MEPUTSO YE 24	Legato la fase	19–21	17			
		-Bokgoni bja go araba potšišo ke bja maemo a godimodimo eupša e hloka boleng bja sererwa sa maemo a godimo -Dikgopolo tše bohlale tša go tšwa mahlalagading -Bokgoni bja maemo a godimo bja go beakanya le go tlemaganya dikgopolo go akaretšwa matseno, mmele le mafetšo	-Potšišo e arabilwe gabotse -Dikgopolo di a kgahliša ebile di sepelelana le hlogo/sererwa -Peakanyo le tlemagano ya dikgopolo ke tše botse go akaretšwa matseno, mmele le mafetšo			

RUBRIKI YA GO SWAYA DITAODIŠO TŠA SEPEDI LELEMETLALELETŠO LA BOBEDI [MEPUTSO YE 40] (continued)

Dinyakwa	Bokgoni bja go ikgetha	Bokgoni bja maemo	Bokgoni bja magareng	Bokgoni bja motheo	Ga go bokgoni
POLELO, MONGWALELO LE PALOBOHLATSE Segalo, retšistara, mongwalelo, tlotlontšu ya maleba ya morero le dikamano Kgetho ya mantšu Tirišo ya polelo le melawana, maswao, popopolelo le mopeleto MEPUTSO YE 12	10–12 -Polelo ya maemo a godimodimo ya go ba le segalo se maatla -Ga go na le ge e ka ba phošwana e tee ya popopolelo goba mopeleto -Polelo e beakantšwe ka bokgwari	8–9 -Polelo ke ya maemo a godimo ya go ba le maatlakgogedi -Segalo ke sa maleba sa go ba le maatlakgogedi -Diphošwana tše nnyane tša popopolelo le mopeleto -Polelo e beakantšwe gabotse	6–7 -Tirišo ya polelo e a kgotsofatša eupša e na le diphošo -Segalo se a kgotsofatša eupša mebolelwana ga se ya dirišwa ga kaalo	4–5 -Tirišo ya polelo ga e kgotsofatše -Ga go phapantšho ya mafoko -Tlotlontšu ga se e kaalo	0–3 -Polelo ga e kwešišagale -Tlotlontšu ke ye nnyane kudukudu moo e lego gore e dira gore ditaba di se kwešišagale
SEBOPEGO Ponagalo tša sererwa Tšwetšapele ya ditemana le tlhamo ya mafoko MEPUTSO YE 4	4 -Tšwetšopele ya sererwa ke ya maemo a godimodimo -Tlhalošo ya dikgopolo ke ya maemo a godimodimo -Tlhamo ya mafoko le ditemana ke ya go ikgetha, ya maemo a godimodimo	3 -Tatelano ye botse ya tšwetšopele ya dintlha -Tlemagano ye botse ya dintlha le dikgopolo -Mafoko le ditemana di beakantšwe ka makgethe	2 -Dintlha tša maleba di tšweleditšwe -Mafoko le ditemana di hlamegile gabotse -Taodišo e a kwagala	1 -E na le dintlha tša nnete -Mafoko le ditemana di na le diphošo -Taodišo e a kwagala eupša e na le mafokodi	0 -Dintlha tša maleba ga di gona -Mafoko le ditemana di fošagetše -Taodišo ga e kwagale
KABO YA MEPUTSO	33–40	28–30	20–25	12–17	0–9

RUBRIKI YA GO SWAYA DITŠWELETŠWA TŠE KOPANA LE TELELE TŠA TIRIŠANO TŠA SEPEDI LELEMETLALELETŠO LA BOBEDI [MEPUTSO YE 20]

Dinyakwa	Bokgoni bja go ikgetha	Bokgoni bja maemo	Bokgoni bja magareng	Bokgoni bja motheo	Ga go bokgoni
DITENG, PEAKANYO LE SEBOPEGO Go araba dipotšišo le dikgopolo Tatelano le peakano ya dikgopolo Morero, baamogedi, dinyakwa/dipharologantšho le dikamano MEPUTSO YE 12	10–12 -Bokgoni bja go araba potšišo ke bja maemo a godimodimo go fetiša -Dikgopolo ke tše bohlaletša go tšwa mahlalagading -Tsebo ye e tseeneletšego ya dinyakwa tša mohuta wa setšweletšwa -Ditaba di nepiša setšweletšwa thwi -Tlemagano ya diteng le dikgopolo ke ya maemo a godimo -Tlhalošo ya ditaba ke ya maemo a godimo ebile e thekga sererwa -Sebopego ke sa maleba sa go sepelelana le setšweletšwa	8–9 -Bokgoni bjo bobotsebotse bja go araba potšišo bjo bo laetšago tsebo ye botse ya mohuta wa setšweletšwa -Ditaba di nepiša setšweletšwa -Molekwa ga se a tšwa tseleng -Tlemagano ya diteng le dikgopolo ke ye botse -Tlhalošo ya ditaba ke ye botse ebile e thekga sererwa -Sebopego ke sa maleba eupša se na le diphošwana di se kae	6–7 -Bokgoni bja go kgotsofatša bja go araba potšišo bja go laetša tsebo ya mohuta wa setšweletšwa -Go na le nepišo eupša go na le go tšwa tseleng gannyane -Tlemagano ya dikgopolo le dikamano e a kgotsofatša -Tlhalošo ya ditaba e a kgotsofatša ebile e thekga sererwa -Sebopego ke sa maleba eupša se na le diphošo tše dintšinyana	4–5 -Bokgoni bja motheo bja go araba potšišo bja go laetša tsebo ye nnyane ya dinyakwa tša mohuta wa setšweletšwa -Go na le nepišo ye nnyane ya setšweletšwa eupša go na le go tšwa tseleng -Tlemagano ya diteng le dikgopolo ga se ye kaalo -Tlhalošo ya ditaba ke ya motheo ebile e thekga sererwa gannyane -Ga se a šomiša melao ya sebopego ka tshwanelo -Go tlogetšwe dintlha tše bohlokwa	0–3 -Karabo ga e laetše tsebo le ye nnyane ya mohuta wa setšweletšwa -Molaetša ga o tšwelele gabotse ka ge molekwa a tšwele tseleng kudukudu -Ga go tlemagano ya diteng le dikgopolo. -Dintlha tše nnyane di thekga sererwa -Ga se a diriša melao ya bohlokwa ya sebopego
POLELO, SETAELE LE PALOBOHLATSE Segalo, retšistara, setaele, morero, baamogedi le dikamano Tirišo ya polelo le melawana Kgetho ya mantšu Maswao le mopeleto MEPUTSO YE 8	7–8 -Segalo, retšistara, setaele le tlotlontšu di sepelelana gabotsebotse le morero, baamogedi le dikamano -Polelo e nepagetše ebile e hlamegile gabotse -Ga go na le ge e ka ba phošo e tee	5–6 -Segalo, retšistara, setaele le tlotlontšu di sepelelana gabotse le morero, baamogedi le dikamano -Polelo ga e na diphošo tša popopolelo ebile e hlamegile gabotse -Tlotlontšu ke ye ntši -Gantši ga go diphošo	4 -Segalo, retšistara, setaele le tlotlontšu di sepelelana le morero, baamogedi le dikamano -Diphošo tša popopolelo ga se tše ntši -Tlotlontšu ke yeo e lekanetšego -Diphošwana tšeo di lego gona ga di fetoše molaetša	3 -Segalo, retšistara, setaele le tlotlontšu ga di sepelelane gabotse le morero, baamogedi le dikamano -Popopolelo ga se yeo e nepagetšego ebile e tletše ka diphošo -Tlotlontšu ga se ye ntši -Molaetša o a tšwelela eupša o arošitšwe	0–2 -Segalo, retšistara, setaele le tlotlontšu ga di sepelelane le morero, baamogedi le dikamano -Sengwalo se tletše ka diphošo ebile se hlakahlakane -Tlotlontšu yeo e lego gona ga e sepelelane le morero le ga nnyane -Molaetša ga o tšwelele le ga nnyane
KABO YA MEPUTSO	17–20	13–15	10–11	7–8	0–5

KAROLO YA A: DITAODIŠO

POTŠIŠO YA 1

Ditaodišo tšeo di botšišitšwego.

1.2 le 1.5 ditaodišotlhalošo.

1.3 le 1.4 ke ditaodišokanegelo.

Taodišokanegelo

Tlhalošo:

Taodišokanegelo e laodiša kanegelo goba tiragalo ye e fetilego. E ka ngwalwa go tšwa lehlakoreng le lengwe le le lengwe.

Tšeo di swanetšego go hlokomelwa ge go ngwalwa taodišo ya go anegwa:

- Kanegelo e swanetše go kgodiša le ge e theilwe godimo ga nonwane.
- Gantši taodišo ye e ngwalwa ka lebaka le le fetilego.
- Ditemana tša matseno di swanetše go tanya šedi ya mmadi.
- Kanegelo ge e le ye botse e swanetše go ba le ntlha ye e e laetšago.
- Thumo ya moswananoši ya go kgahliša e a kgotsofatša.
- Kgahlego ya mmadi e swanetše go lotwa go fihla mafelelong.
- Taodišo ya go anega gantši e na le mokgwa wa go hlaloša.

Taodišotlhalošo

Tlhalošo:

Ka taodišotlhalošo, mongwadi o hlaloša selo se sengwe gore mmadi a kgone go itemogela sona. Motho goba selo se sengwe di ka hlalošwa.

Tšeo di swanetšego go hlokomelwa ge go ngwalwa taodišo ye:

- Mongwadi o swanetše go hlagiša seswantšho ka mantšu.
- Kgetha mantšu le dikgopolo ka tlhokomelo gore o fihlelele seo se nyakegago.
- Dikakanyo malebana le go bona, go kwa, go kgwatha le modumo di ka šomišwa go dira gore tlhalošo e kwešišege.
- Diriša dikapolelo ka tsela ya maleba.
- O swanetše go ba le boitemogelo bja hlogo yeo o ngwalago ka yona.

PALOMOKA YA KAROLO YA A: 40

KAROLO YA B: DITŠWELETŠWA TŠA TIRIŠANO TŠE TELELE

POTŠIŠO YA 2

2.1 Lengwalo la go kgopela madulo lefelong la maikhutšo.

- Lengwalo le swanetše go nepa tabakgolo.
- Lengwalo le laetše mabaka ka moka a go hlohleletša mongwadi go ngwala lengwalo.
- Lengwalo le tšweletše ditšhišinyo tša maleba.
- Retšistara le segalo e be tša semmušo.
- Lengwalo le laetše tše di latelago:
  - Sebopego le botelele tša maleba.
  - Atrese ya mongwadi/moromedi.
  - Atrese ya moamogedi.
  - Matseno.
  - Mafetšo a maleba bjalo ka 'Leina le sefane'.

2.2 Polelo

E laetše tše di latelago:

- Matseno le mafelelo a goge šedi ya mmadi, a beakanywe ka tshwanelo
- Polelo e ka ba ya go holofetša le go leboga, ya maikutlo, bj. bj
- Polelo e tsopole dintlha tše bohlokwa tše di boletšwego ke tona.
- Retšistara le segalo e be tša semmušo.
- Dintlha di nyalelane, go be le kgopolokgolo

2.3 Pego

Pego e swanetše go laetša tše di latelago:

- Diteng tše di lebanego le melao ye mefsa ya dipapadi.
- Diteng di akaretše dikgopolo le dikgopolotlaleletšo tše di laetšago bohlokwa bja go tseba melao ya dipapadi.
- E tšweletše matseno, mmele le mafelelo.
- E laetše kgodišo ya tatelano ya dikgopolo.
- Tšhomišopolelo ya maleba.
- Retšistara le segalo tša maleba.
- E laetše bohlatse bjo bo kgodišago mabapi le melao ya dipapadi.
- Leina le boitsebišo bja morutwana le mosaeno.

2.4 Lengwalo la katlego

- Lengwalo le swanetše go laetša gore mongwadi o tsebana ebile o tlwaelane le moamogedi.
- Maikemišetšo a lengwalo a swanetše go tšweletša polelo ye e memago moamogedi.
- Retšistara le segalo e be tša lethabo.
- Lengwalo le laetše tše di latelago:
  - Sebopego le botelele bja maleba
  - Atrese ya mongwadi/moromedi
  - Madume/Matseno

Mafetšo a maleba bjalo ka 'Wa gago' le leina.

KAROLO YA C: DITŠWELETŠWA TŠA TIRIŠANO TŠE KOPANA

POTŠIŠO YA 3

3.1 Pukutšatši

E tšweletše tše di latelago:

- Ngwala ka motho wa pele
- Tšatšikgwedi
- Dinako go ya ka ditiragalo. Mohlala:

08:00	Nako ya Diphihlollo
08:15	Thapelo ka moruti.
08:30	Go bulwa ga kampa (kopano) semmušo.
09:00	Go bewa ga melao ya tshepedišo.
09:10	Mantšu a tlhohleletšo ka DJ Sbu.
10:30	Nako ya teye. Dikahlaahlo mabapi le tšeo bakgathatema ba holofelago go di fihlelela.
11:00	Pogelo ya filimi.
12:00	Dikahlaahlo mabapi le filimi.
13:00	Matena.
14:00	Polelo ka modirelaleago.
16:00	Dikahlaahlo tša dihlopha
16:20	Nako ya teye.
17:00	Dipego ka dihlopha.
19:00	Tiragatšo ya terama.
20:00	Dilalelo.
22:30	Go hlapa le go robala.

3.2 Papatšo

Hlogo ya papatšo
Fonte ya go fapana
Go bapatšwa eng? Mohlala: Kgwebo ya go hlatšwa dikoloi.

Tshedimošo ka botlalo mabapi le ditirelo tšeo di bapatšwago.
Ditefelo tša ditirelo ke bokae?
E kwalakwatšwa kae?
Morero wa papatšo.
Mmapatši o diriša polelo ya go goga šedi ya bareki/babadi.

3.3 Ditšhupetšo

Morutwana a laetše monabo ka dikilometara/dimetara go ntlha ka ntlha
A dire seka sa kakanyo ya monabo le diswantšhwana tša dikai tša mafelwana
ao go bolelwago ka ona.
Kelo ya monabo e be ya maleba
Go ka dirišwa dikhutlonne
Maswao a tsela, meago, maporogo le tše dingwe
Go lebelelwe bokgoni bja go laetša ditšhupetšo
Retšistara ya maleba

Mohlala:

Go tloga Mmileng wa Share World o thinyetše ka letsogong la go ja gomme o fete Mmila wa mathomo wa Soweto Highway, o boe o fete wa bobedi e lego Leaque Avenue, ka letsogong la go ja o tla bona lepatlelo la FNB mola ka go la ngele o tlo bona seteišene sa Moepo wa Crown, napile o sepele thwii ka wona Mmila wa Nasrec go fihlela o feta Stadium Avenue ke moka mmila wo o latelago o thinyetše ka letsogong la go ja o tla bona seteišene sa Nasrec.

PALOMOKA YA KAROLO YA C: 20
PALOMOKA YA TLHAHLOBO: 80